

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΟΥ
ΕΛΕΓΧΟΥ

Αθήνα, 27.8.2013

Αρ. Πρωτ.: ΥΠ.ΠΟ.Α./ΓΡ.ΥΠ./Κ.Ε./14

Ταχ. Δ/ση: Μπουμπουλίνας 20
Ταχ. Κώδ : 106 82
Τηλέφωνο : 2131322-362, 363, 368
Fax : 210-82.01.426

ΠΡΟΣ: Βουλή των Ελλήνων
Δ/ση Κοινοβουλευτικού Ελέγχου
Τμήμα Ερωτήσεων
ΚΟΙΝ: 1. Βουλευτή κ. Απόστολο Κακλαμάνη

Θέμα: Απάντηση στη με αριθμό πρωτοκόλλου 278/29.7.2013 Ερώτηση

Σε απάντηση της με αριθμ. πρωτοκόλλου 278/29.7.2013 Ερώτησης του Βουλευτή κ. Απόστολου Κακλαμάνη και σύμφωνα με τα στοιχεία που έθεσαν υπόψη μας οι αρμόδιες υπηρεσίες, σας γνωρίζουμε τα εξής:

Ο Ιερός Ναός. Εισοδίων της Θεοτόκου έχει χαρακτηριστεί ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο με την Υ.Α. 2290/477π.έ./ 2-2-1972 (ΦΕΚ 134/Β/15-2-1972). Ανήκει σε τύπο ελεύθερου σταυρού με ημικυκλική αψίδα Ιερού και τρούλο, στο δυτικό τμήμα του οποίου έχουν μεταγενέστερα προστεθεί δύο παρεκκλήσια και νάρθηκας. Στο εσωτερικό διατηρεί τοιχογραφίες χρονολογούμενες από τα τέλη 17^{ου}/αρχές 18^{ου} αι. έως και τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αι, περίοδο κατά την οποία διακοσμήθηκε με γλυπτά και ορθομαρμαρώσεις. Στο ίδιο διάστημα ο ναός δέχθηκε επισκευές με χρήση σκυροδέματος, ενώ το 1972 αναφέρεται η εκτέλεση εργασιών για την προστασία του στον περίβολο, από τον παλαιό ιδιοκτήτη του κτήματος Ι. Γερουλάνο. Για την ίδρυση και την ιστορία του μνημείου δεν έχουν εντοπισθεί γραπτές πηγές. Έως σήμερα αποδεκτή είναι η άποψη του ακαδημαϊκού Αν. Ορλάνδου, βασικού μελετητή της βυζαντινής και μεταβυζαντινής αρχιτεκτονικής, σύμφωνα με την οποία το αρχικό κτίσμα τοποθετείται χρονικά στο 16^ο – 17^ο αι., χρονολόγηση που γενικά επαναλαμβάνεται σε επόμενες επιστημονικές δημοσιεύσεις (βλ. Α. Ορλάνδος, *Ευρετήριο των Μνημείων της Ελλάδος*, Μέρος Α' - *Ευρετήριο των Μεσαιωνικών Μνημείων*, Τεύχος Γ, Εν Αθήναις 1933, σελ. 156, καθώς και βλ. *Αρχαιολογικό Δελτίο*, 27 (1972), Χρονικά, σελ. 186. J. Koder – Hild, *Hellas und Thessalia*, T.I.B. 1976, σελ. 276. Κ. Καζά, στην έκδοση *Άλιμος, Όψεις της Ιστορίας της πόλης και του Δήμου*, 2006, σελ. 247. Γ. Πάλλης, *Τοπογραφία του Αθηναϊκού Πεδίου κατά τη μεταβυζαντινή περίοδο*, (Διατριβή επι διδακτορία) Αθήνα 2007, σελ. 337). Στη Μελέτη Συντήρησης και Αποκατάστασης του ναού, που εκπονήθηκε το 2006 από το Γραφείο Αρχιτεκτονικών Μελετών «Στ. Μαμαλούκος – Αν. Καμπόλη & Συνεργάτες, Αρχιτέκτονες Μηχανικοί – Αναστηλωτές», διατυπώθηκε η υπόθεση για πιθανή χρονολόγηση του ναού στη βυζαντινή εποχή, χωρίς ακριβέστερο προσδιορισμό και περαιτέρω τεκμηρίωση της υπόθεσης αυτής, για την επιβεβαίωση της οποίας, επισημάνθηκε από τους μελετητές η ανάγκη περαιτέρω έρευνας.

Ο ναός βρίσκεται εντός κτήματος γνωστού ως «Κτήμα Τραχώνων», πρώην ιδιοκτησίας Γερουλάνου. Σήμερα το εν λόγω κτήμα έχει περάσει στην ιδιοκτησία της εταιρείας «ΜΑΚΡΟ ΚΑΣ & ΚΑΡΥ ΧΟΝΔΡΕΜΠΟΡΙΚΗ Α.Ε.». Η εταιρεία «ΜΑΚΡΟ», αναγνωρίζοντας, μετά από επεμβάσεις και της Υπηρεσίας, τις υποχρεώσεις της ως κύριου ή νομέα ακίνητου μνημείου, βάσει του νόμου 3028/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (άρθρο 11, παρ. 2. σημειώνουμε ότι αφορά μόνο μεταβυζαντινά μνημεία), χρηματοδότησε τη σύνταξη της μελέτης Συντήρησης και Αποκατάστασης του ναού και εν συνεχεία, μετά την έγκριση της μελέτης (Υ.Α. ΥΠΠΟ/ΔΑΒΜΜ/71641/2885/11-10-2006), την πρώτη φάση των εργασιών αποκατάστασης του μνημείου. Οι εργασίες πραγματοποιήθηκαν από τον Απρίλιο του 2012 έως και τον Απρίλιο τ.ε., με την εποπτεία και τις υποδείξεις της 1^{ης} Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων και αφορούσαν σε μία πρώτη φάση του έργου, που

περιλάμβανε, συνοπτικά, στερεώσεις της τοιχοποιίας, επισκευές της θολοδομίας και των στεγών, κατασκευή νέων εσωτερικών επιχρισμάτων, αντικαταστάσεις κουφωμάτων και κατασκευή νέου δαπέδου στο νάρθηκα. Στο πλαίσιο των εργασιών πραγματοποιήθηκαν από την Υπηρεσία σωστικές εργασίες συντήρησης για την προστασία των τοιχογραφιών και διερευνητική ανασκαφική τομή στο χώρο του νάρθηκα. Σημειώνεται ότι βάσει της εγκεκριμένης μελέτης, υπολείπεται η κατασκευή ξύλινης στέγης στο νάρθηκα σε αντικατάσταση της υπάρχουσας από οπλισμένο σκυρόδεμα και η εκτέλεση εργασιών διαμόρφωσης στον περιβάλλοντα χώρο, ενώ δεν έχει πραγματοποιηθεί πλήρης συντήρηση του ζωγραφικού διακόσμου, έργο που προϋποθέτει την εκπόνηση ιδιαίτερης μελέτης.

Επισημαίνουμε τις επανειλημμένες ενέργειες και τη συνεχή παρουσία της Υπηρεσίας, στο πλαίσιο πάντα των δυνατοτήτων της, γενικότερα για την προστασία και «διαφύλαξη» του μνημείου, αλλά και ειδικότερα πριν και κατά τη διάρκεια του έργου.

Με την ολοκλήρωση των εργασιών προέκυψε ζήτημα για την προσβασιμότητα του ναού και τη λειτουργία του, από τον ενοριακό ναό Ζωοδόχου Πηγής Τραχώνων, που συναρτήθηκε άμεσα με την επανεξέταση της χρονολόγησης του μνημείου, βάσει των νέων δεδομένων που προέκυψαν κατά την εκτέλεση του έργου.

Μετά τα παραπάνω, και σε απάντηση των ερωτημάτων που θέτει ο Βουλευτής, σας αναφέρουμε τα παρακάτω:

Η λειτουργία ως χώρου λατρείας, καθώς και ο καθορισμός του χρόνου, της συχνότητας και του τρόπου λειτουργίας, του ναού των Εισοδίων της Θεοτόκου, όπως και κάθε άλλου θρησκευτικού κτηρίου, το οποίο δεν βρίσκεται υπό τη διαχείριση του ΥΠΠΟΑ, δεν άπτεται των αρμοδιοτήτων της Υπηρεσίας, όπως καθορίζονται από την κείμενη αρχαιολογική νομοθεσία. Οι αρμοδιότητες της Υπηρεσίας αφορούν τον μνημειακό, πολιτιστικό χαρακτήρα του κτηρίου, την προστασία και ανάδειξή του ως μνημείο της πολιτιστικής κληρονομιάς, τομείς στους οποίους η Εφορεία έχει προσδώσει ιδιαίτερη σημασία, καθώς και με δικές μας ενέργειες και επεμβάσεις έγινε δυνατή η άρση ετοιμορροπίας και η διάσωση του συγκεκριμένου μνημείου.

Όσον αφορά την πρόσβαση στο μνημείο του κοινού, διαμέσου της ιδιόκτητης έκτασης που το περιβάλλει, αυτή ρυθμίζεται από τα σχετικά άρθρα του Ν. 3028/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς». Συγκεκριμένα, στο άρθρο 11 του προαναφερθέντος νόμου και όσον αφορά την επίσκεψη σε μνημεία, μέσω ιδιόκτητου ακινήτου, στελεχών της Υπηρεσίας και ειδικών επιστημόνων, αναφέρεται: (α) «Ο κύριος, ο νομέας ή ο κάτοχος ακινήτου μνημείου ή ακινήτου μέσα στο οποίο διατηρείται ακίνητο αρχαίο, οφείλει να συνεργάζεται με την Υπηρεσία και να ακολουθεί τις υποδείξεις της για τη διατήρηση, την ανάδειξη και εν γένει την προστασία του μνημείου. Οφείλει επίσης να επιτρέπει την περιοδική ή έκτακτη επιθεώρηση του μνημείου από την Υπηρεσία μετά από έγγραφη ειδοποίηση.....» (άρθρο 11, παρ.1), και (β) «Ο κύριος, ο νομέας ή ο κάτοχος ακινήτου μνημείου ή ακινήτου μέσα στο οποίο διατηρείται αρχαίο, οφείλουν να διευκολύνουν τη φωτογράφιση και τη μελέτη από την Υπηρεσία ή από ειδικούς επιστήμονες στους οποίους έχει χορηγηθεί σχετική άδεια από την Υπηρεσία» (άρθρο 11, παρ.3). Σε εκτέλεση των παραπάνω, η εταιρεία «ΜΑΚΡΟ» έδινε πάντα πρόσβαση σε στελέχη του Υπουργείου, πριν αλλά και κατά τη διάρκεια του έργου αποκατάστασης του μνημείου, ενώ η 1^η ΕΒΑ ουδέποτε αρνήθηκε να παρέμβει προς την εταιρεία για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στο μνημείο ειδικών επιστημόνων. Σημειώνεται ότι όσον αφορά το περιστατικό που καταγγέλλεται από τον εφημέριο του Ι. Ν. Ζωοδόχου Πηγής σχετικά με την μη παροχή πρόσβασης σε ομάδα επιστημόνων στις 3.6.2013, η Εφορεία δεν είχε ενημερωθεί σχετικά, ούτε φυσικά είχε χορηγήσει την κατά νόμο άδεια για την εν λόγω επίσκεψη. Σε συνεννόηση με τον καθηγητή κ. Ευάγγελο Χρυσό, η εν λόγω επίσκεψη έχει προγραμματιστεί για τον Σεπτέμβριο.

Σε ό,τι αφορά την περίπτωση της παρ 2 του άρθρου 11 του Ν. 3028/2002, κατά την οποία η πρόσβαση του κοινού σε μνημείο οφείλει να επιτρέπεται από τον κύριο, νομέα ή κάτοχο αυτού υπό προϋποθέσεις και για χρονικό διάστημα που ορίζεται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου, θεωρούμε ότι στηρίζεται σε διαφορετικές και ιδιαίτερες προϋποθέσεις και αφορά άλλου τύπου μνημεία (επισκέψιμο μνημείο με μορφή οργανωμένου χώρου, υπό την εποπτεία της Υπηρεσίας και με απασχόληση φυλακτικού προσωπικού). Επισημαίνεται ότι στην εν λόγω παράγραφο, και σε αντιδιαστολή με όσα προβλέπονται από τις λοιπές παραγράφους του άρθρου 11 που προαναφέρθηκαν, δεν γίνεται λόγος για την υποχρέωση του κύριου, νομέα ή κάτοχου ακινήτου εντός του οποίου βρίσκεται ακίνητο μνημείο να παρέχει πρόσβαση στο ευρύ κοινό δια της ιδιοκτησίας του,.

Όσον αφορά τη χρονολόγηση του μνημείου, όπως προαναφέρθηκε, η κρατούσα έως σήμερα άποψη το τοποθετεί στον 16^ο-17^ο αιώνα. Πράγματι, κατά τη διάρκεια των εργασιών, εντοπίστηκαν κατασκευαστικά και μορφολογικά χαρακτηριστικά του ναού που καθιστούν πιθανή την αναχρονολόγησή του στους βυζαντινούς χρόνους. Η τεκμηρίωση ωστόσο των νέων αυτών στοιχείων και η αξιολόγησή τους προκειμένου η έρευνα να καταλήξει σε ασφαλή χρονολογικά συμπεράσματα και να ανασκευάσει την κρατούσα άποψη, αποτελεί μια επίπονη και μακροχρόνια ερευνητική διαδικασία, και αφορά τη σύνταξη εμπειριστατωμένης αναλυτικής μελέτης, από ειδικούς επιστήμονες, σύμφωνης με τους κανόνες της επιστημονικής, αρχαιολογικής δεοντολογίας και πρακτικής. Το τελικό δε συμπέρασμα ανάλογων μελετών θα πρέπει να αξιολογηθεί και να εκτιμηθεί από την επιστημονική κοινότητα μέσω δημοσιεύσεων και ανακοινώσεων επιστημονικού χαρακτήρα. Αν και για τέτοιου τύπου μελέτες δεν είναι πάντα δυνατό να καθοριστεί συγκεκριμένος χρονικός ορίζοντας, αναφέρουμε ότι σύμφωνα με την αρ. πρωτ. 4473/25.7.2011 εγκύκλιο της Γενικής Γραμματέως (άρθρο 3) για τη δημοσίευση ιστάμενων μνημείων στα οποία έχουν προκύψει νέα στοιχεία μετά από εργασίες συντήρησης και αναστήλωσης, ισχύουν οι προθεσμίες περί δημοσίευσης αποτελεσμάτων συστηματικών ανασκαφών, όπως αναφέρονται στο άρθρο 39, παρ. 3 του Ν. 3028/2002, και συγκεκριμένα αρχική παρουσίαση προς δημοσίευση εντός 2 ετών και τελική δημοσίευση εντός 5 ετών, από την έναρξη των εργασιών.

Θα θέλαμε ωστόσο να επισημάνουμε ότι αν και η πιθανολογούμενη αναχρονολόγηση του μνημείου σε χρόνους πριν το 1453 τροποποιεί το ιδιοκτησιακό καθεστώς του μνημείου (άρθρο 7 του Ν. 3028/2002: *Τα αρχαία ακίνητα μνημεία που χρονολογούνται έως και το 1453 ανήκουν στο Δημόσιο κατά κυριότητα και νομή*), ωστόσο, και σε αντίθεση με τα αναφερόμενα στην Ερώτηση δεν τροποποιεί, τουλάχιστον από την άποψη της αρχαιολογικής νομοθεσίας και των αρμοδιοτήτων της Υπηρεσίας, το καθεστώς προστασίας του, ούτε την δυνατότητα πρόσβασης σε αυτό μέσω ιδιόκτητου ακινήτου, η οποία ρυθμίζεται από το άρθρο 11 του Ν. 3028/2002, όπως προαναφέρθηκε.

Τέλος, σε ό, τι αφορά την ανάδειξη και προστασία των νεώτερων κατασκευών εντός του κτήματος Τραχώνων, σας γνωρίζουμε ότι στο εν λόγω κτήμα δεν περιλαμβάνονται κτήρια τα οποία, μέχρι σήμερα, να έχουν χαρακτηριστεί από το ΥΠ.ΠΟ.Α. ως νεώτερα μνημεία, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 3028/2002 «Για την προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς».

Εσωτερική Διανομή:

1. Γραφείο Υφυπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού
2. ΔΒΜΑ
3. ΔΑΒΜΜ
4. 1^η ΕΒΑ
5. ΔΙΝΕΣΑΚ
6. ΔΑΝΣΜ
7. Εφορεία Νεωτ. Μνημείων Αττικής

